

Stalin ja Hitler

Totalitaariset diktatuurit Neuvostoliitossa ja Saksassa

Mikko Välimäki ja Risto Riikonen

1994

Sisällysluettelo

Josif Stalin

Ankara lapsuus	s.3
Nuori kapinallinen	s.3
Leninin varjossa	s.4
Valtataistelu	s.5
Talou uudistus	s.5
Isä Aurinkoinen	s.7
Jälkipeliä pelataan vielä	s.7

Adolf Hitler

Vihainen taiteilija	s.9
Kansallissosialistinen puolue	s.9
Nousu valtaan	s.10
Ein volk, ein Reich, ein Führer	s.11
Leirit kutsuvat	s.11
Kolmas valtakunta	s.12
Tuomionpäivä	s.12

Vertailua

Tarinoiden juoni	s.14
Arviointia	s.14

Kronologia

Lähdeluettelo

Alkulause

Vihdoinkin voisi sanoa että on kyseessä aihe, josta on saatavilla riittävästi aineistoa. Ehkäpä jopa liikaakin, sillä oleellisen löytäminen tuotti välillä vaikeuksia. Pyrimme esittämään kirjoitelmassamme ensin Josif Stalinin ja sitten Adolf Hitlerin elämäntapahtumat

Riihimäellä, 2.5.1994

Mikko Välimäki

Risto Riikonen

Josif Stalin

Ankara lapsuus

Josif Vissarionovitš Dzugasvili, myöhemmin Stalin, syntyi pienessä gruusialaisessa kylässä vuonna 1879. Stalinin lapsuus oli ankara. Perhe oli köyhä ja lapsista jäi eloon ainoastaan Stalin. Hänen isänsä oli juoppo suutari, joka pahoinpiteli usein perhettään ja nuori Josif sai suojella äitiään. Stalinin tiedetään jopa kerran heittäneen puukolla raivoavaa isäänsä. Isä kuoli Stalinin ollessa vasta yhdentoista. Stalin eli suurimman osan lapsuudestaan kaduilla ja vaikka olikin pienikokoinen, hän halusi olla pelätty voittaja.¹

Nuori Stalin pääsi Tbilisiin ortodoksisen pappisseminaariin, jossa vallitsi tiukka kuri. Seminaarissa hän tutustui ensi kerran vallankumoustaateeseen. Stalinissa kasvoi uhmamieli tsaarinvaltaa vastaan ja hän liittyikin 1898 kansallismieliseen salaseuraan, joka toimi sosialismin aatteiden mukaisesti. Stalinista oli tullut vallankumouksellinen.²

Nuori kapinallinen

Stalin kannatti 19-vuotiaana vallankumouksen kovinta linjaa. Stalinin ensimmäinen tehtävä oli julistaa vallankumoustaatetta Tbilisiin ja hän perusti Gruusiassa 1901 vallankumouksellisen lehden "Taistelu". Stalinilta puuttui kuitenkin tietoa työläisten käytännön elämästä: hänen tietonsa oli vain luettua Marxia ja Leniniä. Vuonna 1902 Stalin meni naimisiin, mutta vaimo kuitenkin kuoli jolloin Stalinista hänen omien sanojensa mukaan "kuoli kaikki inhimillinen". Samana vuonna Stalin pidätettiin ja hänet lähetettiin Siperiaan, josta hänen onnistui paeta kahden vuoden kuluttua.³

Stalin oli mukana vuoden 1905 vallankumousyrityksessä. Silloin hän kuului jo bolševikkeihin. Tämän jälkeen Stalin terrorisoi tsaarin Venäjää johtamalla rahakuljetuksia ja pankkeja ryöstäviä prikaateja. Näihin aikoihin häntä alettiin kutsua Staliniksi, nimi joka merkitsee teräksistä.⁴ Stalin

---

¹ Stalin filmi

² Stalin filmi

³ Stalin filmi

⁴ Otavan suuri ensyklopedia, Osa 8

oli yhteydessä Tšaarin poliisiin ja muutenkin hän oli loistava juonittelija. Tämän vuoksi hänen suhteensa muihin vallankumouksellisiin olivat usein kireät. Stalin myös vältti tietoisesti läheisiä ystävyysuhteita muiden vallankumouksellisten kanssa ennakoiden tulevaisuutta. Leniniin Stalin teki kuitenkin vaikutuksen ja hän pääsi puolueen keskuskomiteaan ja tätä kautta Eurooppaan kokousmatkoille. Stalin oli myös mukana kun bolševikit perustivat oman lehtensä, Pravdan.

Leninin varjossa

Maaliskuun vallankumouksen aikoihin 1917 Stalin otti vastuun Pravdasta. Lokakuun vallankumoukseen 1917 Stalin osallistui aseellista kapinaa johtavan puoluekeskuksen jäsenenä. Samana vuonna hän sai paikan puolueen politbyroossa. Nyt Stalinilla oli jo valtaa. Vallankumous tukahdutti Venäjällä orastaneen demokratian ja alkoi sotakommunismien aika. Samalla alkoi kamppailu Leninin tulevasta perillisestä. Stalinin tehtäväksi annettiin kansallisuusasioista huolehtiminen. Sotakommunismi oli Stalinin tilaisuus kun kriisit ratkottiin voimalla. 1918 Stalin siirtyi Volkogradiin johtamaan sotatoimia ja nyt hänen julmuutensa alkoi tulla esille: Stalin saattoi jopa ampua omia kenraaleitaan, mikäli nämä olivat eri mieltä Stalinin kanssa. Sisällissota päättyi Lev Trotskin johtaman puna-armeijan lyötyä länsimaiden tukemat valkoiset.⁵

Sisällissodan jälkeen maa oli puhdistettava vastavallankumouksellisista. Perustettiin valtiollinen poliisi, alkuun tilapäiseksi tarkoitettu Tšeka⁶. Tšekasta tuli kuitenkin pysyvä valtakunnallisen terrorin väline. Sisällissodan jälkeen Lenin lähetti Stalinin palauttamaan Gruusian ruotuun. Stalin saapui entiseen kotimaahansa venäläisenä valloittajana, jonka julmuuksilla ei ollut rajoja. Leninin tiedetään sähköittäneen Stalinille "olemaan säälimätön vihollisiamme kohtaan" ja sitä hän todella olikin. Stalinin vastaus oli: "Meidän kätemme ei vapise". 1922 Lenin hyväksyi Stalinin nimityksen puolueen pääsihteeriksi, johon muut johtomiehet suostuivat. Leninin saatua tietää Stalinin raa'oista menettelytavoista hän tajusi, ettei Stalin sopinut neuvostovaltion johtoon. Lenin luonnehti Stalinia viimeisessä kirjoituksessaan, poliittisessa testamentissaan, liian aggressiiviseksi, ja vaati Stalinin poistamista pääsihteerin paikalta. Lenin kannatti sen sijaan kollektiivista johtoa maalle. Toive ei toteutunut.

---

⁵Stalin filmi

⁶myöhemmin GPU ja edelleen KGB

Valtataistelu

Leninin kuoltua huomattavimpana neuvostojohtajana pidettiin yleisesti puna-armeijaa johtanutta Trotskia. Stalin liittoutui Grigori Zinovjevin ja Lev Kamenevin kanssa ja ryhtyi hyökkäykseen Trotskia vastaan syyttäen tätä "vasemmisto-oppotunistiksi". Trotski savustettiin ulos kansankomissaarien neuvostosta ja puolueesta. Stalin karkotti hänet lopulta 1929 ulkomaille. Seuraavaksi Stalin liittoutui puolueen oikeistosiiven johtajan Nikolai Buharinin kanssa, joka NEP-talouden⁷ tukija. Tämän jälkeen myös Zinovjev ja Kamenev erotettiin puolueesta, mutta vastustajat eivät vielä joutuneet vainon kohteeksi.⁸

Valta puolueessa oli vuodesta 1929 lähtien ollut entistä kiistattomammin Stalinin käsissä. Kun "riistäjäloukat" oli hävitetty alkoi Stalin etsiä vihollisia omien piiristä. Vuoden 1934 puoluekokouksessa Leningradin puoluejohtaja Sergei Kirovistä suunniteltiin Stalinille seuraajaa. Kun Stalin sai kuulla asiasta, hän murhautti Kirovin. Tästä alkoi vuosien 1936-38 väliin sijoittuva "suuri terrori" jolloin valtaosa puolueen vanhasta johtaja-aineksesta tuhottiin. Suurinta huomiota saivat näytösoikeudenkäynnit, joissa mm. Zinovjev, Kamenev ja Buharin tuomittiin kuolemaan. Vuoden 1934 puoluekokouksen vajaan kahdesta tuhannesta osanottajasta, jotka olivat selvillä Stalinin petoksesta, teloitettiin yli puolet. Terrori hiljeni vihdoon 1938 kun valtiollisen poliisin johdossa tapahtui muutoksia. Miljoonia vankileireille joutuneita ei kuitenkaan vapautettu. "Suuren terrorin" uhreja on arvioitu olleen jopa 30 miljoonaa.⁹

Taloussuudistus

NEP-politiikka ajautui 1920-luvun lopulla vaikeuksiin, kun talonpojat eivät suostuneet myymään viljaylijäämiään valtiolle. Venäläisen mittapuun mukaan varakkaat talonpojat, kulakit, olivat maataloussuudistuksessa avainasemassa sillä vain he pystyivät myymään viljaa valtiolle. Maaseutu oli muutenkin jäänyt takapajuisiksi; Mir¹⁰-järjestelmä oli yhä voimissaan ja kirkko oli puolueelle todellinen vastustaja. Stalinin kaudella Neuvostoliiton taloutta alettiin kehittää viisivuotissuunnitelmin, joiden päämääränä oli kehittää takajuinen maatalousmaa teollisuusvaltioksi. Ensimmäinen viisivuotissuunnitelma (1928-1932) merkitsi maatalouden

---

⁷*Novaja ekonomitseska politika*, uusi talouspolitiikka, joka salli osittain yksityisyrityisyyttä.

⁸Venäjän ja Neuvostoliiton historia, s.272

⁹mts. 388-389

¹⁰*selskoje obstsestro*, maatalous-järjestelmä, missä kyläkokoukset päättivät viljelystä.

pakkokollektivisointia, suurimittaista teollistamista ja kulttuurin muuttamista. Samalla NEP-mies Buharin sai lähtöpassin huipulta.¹¹

Vuonna 1929 aloitettu kollektivisointi edistyi varsin nopeasti. Kulakki-ongelman Stalin ratkaisi karkottamalla heidät kotiseuduiltaan työleireille. Talonpojat kuitenkin vieroksuivat uutta kommuunijärjestelmää ja teurastivat eläimiään ennen kolhoosiin liittymistä. Kollektivisointi oli talonpojan kannalta takaisku eivätkä sadotkaan alkaneet nousta vastoin odotuksia. Toisaalta valtio sai kuitenkin haluamansa viljan ja sitä riitti myytäväksi jopa ulkomaille. Kollektivisoinnin jälkeen talonpoikien asema poliittisena tekijänä oli hävitetty. Puolue oli saanut kontrolliinsa myös maaseudun.¹²

Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman pääkohteina olivat teollisuuden osalta raskas teollisuus, sähköistys ja liikenneyhteydet. Kasvuvauhti ylitti kuitenkin odotukset ja suunnitelma toteutettiin jo neljässä vuodessa. Tämä antoi puolestaan aihetta suureen optimismiin, kun samalla kapitalistinen maailma kärsi lamasta. Kuluttajille talouden nousuvauhti ei kuitenkaan siirtynyt välittömästi, sillä säännöstelykortit pysyivät käytössä vuoteen 1935.

Talou uudistuksen tavoitteet saavutettiin ennenkaikkea laajan propagandan nostattamalla innostuksella ja likvidointien aikaansaamalla pelolla. Ihmisiin vaikutettiin mm. julisteilla, joissa työläinen iskee hakullaan kahleita maapallon ympäriltä. Tätä kutsutaan stahanovilaisuudeksi¹³. Talou uudistuksen ansiosta Neuvostoliitto muuttui vähitellen maatalousmaasta teollisuusmaaksi. Teollistumisen seurauksena kaupunkiväestön määrä kasvoi räjähdysmäisesti, mikä johti mm. suureen asuntopulaan. Pitkällä tähtäimellä kansalaisten elintaso saatiin kuitenkin nousemaan 1930-luvulla. Toisen maailmansodan alkaessa Neuvostoliiton teollisuustuotanto oli kahdeksankertaistunut vuoteen 1913 verrattuna. Ilman voimakasta teollistumista Hitlerin torjuminen olisi tuskin ollut mahdollista.

Isä Aurinkoinen

Leninin kuoltua Stalin vaati Leninin ruumiin balsamointia ja näin hän sai alkunsa Lenin-kultti. Lenin itse ei olisi sietänyt moista ruumiin ihannointia. Leninin palvonta edisti Stalinin

---

¹¹mts. 377

¹²mts. 379-381

¹³Stahanovilaisuus on saanut nimensä kaivosmies A.G.Sthanovista, joka 1935 eräänä yönä ylitti moninkertaisesti työnorminsa

valta-yrityksiä, sillä näin ihmiset saivat kuvan siitä, että hän olisi ollut Leninin läheisin. Stalinin kansansuosio kasvoi, massojen tuki oli hänen takanaan.

Syrjäytettyään kilpailijansa Stalin keskitti itselleen rajattoman yksinvallan. Hänestä tuli diktaattori. Stalin osoittautui Leninin varoituksen mukaisesti raakaluontoiseksi hirmuhallitsijaksi. Stalin aloitti henkilöpalvonnan, jonka mukaan häntä oli erehtymätön valtakunnan parasta ajatteleva johtaja. Kaupunkeihin pystytettiin Stalinin patsaita ja useat kaupungit nimettiin vallankumouksen sankareiden mukaan. Stalinin palvonta kehittyi huippuunsa toisen maailmansodan jälkeen, jolloin Stalinia kohdeltiin lähes jumalana, "isä aurinkoisena". Hän otti käyttöönsä myös generalissimuksen arvonimen.

Vanhemmiten Stalin kävi yhä epäluuloisemmaksi. Hän eli erakkona ja näyttäytyi kansalle vain suurissa juhlatilaisuuksissa. Stalin otti itselleen kunnian 2. maailmansodan voitosta ja alkoi epäillä voittoa kenraaleitaan syrjäyttäen mm. Grigori Zukovin. Saksasta palanneista viidestä miljoonasta sotavangista suurin osa teloitettiin tai lähetettiin vankileireille. NKP:n jäseneksi pääsyä vaikeutettiin ja vanhojen jäsenten keskuudessa suoritettiin "puhdistuksia". Josif Stalin kuoli vuonna 1953.¹⁴

Jälkipelit ovat vielä kesken

Stalinin kausi Neuvostoliiton johdossa jätti syviä arpia koko yhteiskuntaan. Tiedemiehet ja kulttuurihenkilöt joutuivat kaikki puolekontrollin alaiseksi. Stalinin politiikan seurauksena neuvostotiede jäi jälkeen monilla "porvarillisten pseudotieteiden"¹⁵ aloilla. Kaikesta huolimatta koulutuspaikkoja rakennettiin lisää ja ehdoton saavutus oli 1949 räjäytetty ensimmäinen ydinpommi.

Toisessa maailmansodassa vallatut alueet otettiin tiukan kontrollin alaiseksi. Suoritettiin laajoja väestönsiirtoja ja eräiltä pieniltä kansoilta poistettiin autonomia. Neuvostokansat eristettiin melko täydellisesti ulkomaailmasta.¹⁶ Stalinin jälkeen Neuvostoliiton johtajaksi noussut Nikita Hrutšev tuomitsi 20. puoluekokouksessa Stalinin politiikan ja henkilökultin. Stalinin kauden kauaskantoisimmat seuraukset ovat nähtävissä nykypäivänä. Neuvostoliitto on hajonnut osiin ja nyt itse Venäjäkin uhkaa hajota. Tuntuu kuin uudelle Stalinille olisi tilaa.

---

¹⁴Venäjä ja Neuvostoliiton historia, s.445

¹⁵Neuvostoliitossa oli vallalla ns. oppi kahdesta tieteestä. Porvarillisiin pseudotieteisiin luettiin mm. kybernetiikka ja kvanttifysiikka.

¹⁶Venäjä ja Neuvostoliiton historia, s. 444-445

Adolf Hitler

Vihainen taiteilija

Adolf Hitler syntyi vuonna 1889 Braunaussa, Itävallassa, tullivirkamiehen poikana. Hitler pääsi 1900 Linziin oppikouluun, mutta lopetti koulun jo 1905. Vanhempiensa kuoltua Hitler muutti Wieniin, jossa hän turhaan yritti päästä opiskelemaan taideakatemiaan. Hän joutui elättämään itseään myymällä akvarelleja ja joutui asumaan kodittomien miesten yömajassa. Wienissä eli tähän aikaan monia eri kansallisuuksia. Hitler oli ylpeä saksalaisuudestaan ja halveksi muita, ennenkaikkea slaaveja ja juutalaisia.¹⁷

Häneen vaikuttivat Wienissä erityisesti Karl Lügenin perustama itävaltalais-sosiaalis-kristillinen puolue sekä Georg von Schönererin voimakkaan antisemitistinen puolue. Hitlerin lukema kirjallisuuskin oli omiaan lisäämään vihaa: Nietzsche ja Schopenhauer kuuluivat hänen mielifilosofoihinsa. Koska ammattiyhdistysliikkeen johdossa oli juutalaisia, Hitler alkoi vihata myös työväenliikettä. Ajan myötä hän löysi yhteyksiä marxilaisuuden, sosiaalidemokratian, parlamentarismien ja juutalaisten väliltä. Wienissä hän sai myös pangermanistisen ajatuksen yhdestä suuresta saksalaisesta valtakunnasta.¹⁸

1913 Hitler muutti Müncheniin ja seuraavana vuonna hän liittyi vapaaehtoisena Saksan armeijaan. Hitler taisteli länsirintamalla saaden kaksi kunniamerkkiä ja kohoten korpraaliksi. Versaillesin rauha sai Hitlerin katkerasti itkemään. Sosiaalidemokraattien päästessä valtaan sodanjälkeisessä Saksassa Hitlerin viha sosialisteja vastaan kasvoi. Hitler kertoo tästä hetkestä: "Oma kohtaloni selvisi minulle. Ryhtyisin poliitikoksi."¹⁹

Kansallissosialistinen puolue

Sodan jälkeen Hitler lähetettiin Müncheniin tutkimaan pientä poliittista ryhmää joka kiinnosti armeijaa, Anton Drexlerin perustamaa Saksalaista työväenpuoluetta. 1919 Hitler liittyi puolueeseen ja otti hoitoonsa puolueen propagandatoiminnan. Taitavana puhujana hän kohosi

---

¹⁷Historia ja me 8, s.61

¹⁸Hitler eine Carriere

¹⁹Historia ja me 8, s.61

nopeasti puolueen johtoon ja puolueen nimeksi tuli NSDAP²⁰, eli Saksan kansallissosialistisen työväenpuolue. Hänet valittiin puolueen johtajaksi 1921 rajoittamattomin valtuuksin. Hitleristä tuli Johtaja, Der Führer.²¹

Hitler ryhtyi järjestämään puhetilaisuuksia, joissa juutalaiskysymys, talous, ja Versaillesin rauhansopimus olivat etualalla. Vähitellen Hitler alkoi saada itselleen lisää kannattajia. Entiset sotilaat, jotka eivät viihtyneet Weimarin Saksassa, innokkaat kansallismieliset ja ennenkaikkea inflaatiosta köyhtyneet ja katkeroituneet keskiluokan ihmiset alkoivat uskoa Hitlerin lupauksiin Saksan suuresta tulevaisuudesta.²²

Vuodesta 1920 lähtien toimintaa alettiin tukea myös voimakeinoin. Perustettiin puolisolitaalliset SA²³ ja SS²⁴ järjestöt. Näiden jäseniksi otettiin varsinaisia tappelupukareita, joiden tehtävänä oli mm. turvata omia kokouksia ja sabotoida vastustajien toimintaa. Jäsenet olivat myös "rodullista eliittiä" ja esimerkkeinä tavallisille kansalaisille.

Nousu valtaan

Ruhrin miehityksen jälkeisessä sekavassa tilanteessa vuonna 1923 kansallissosialistit yrittivät aseellista vallankaappausta Münchenissä kenraali Erich Ludendorffin tukemina. Yritys epäonnistui ja Hitler passitettiin vankilaan syytettynä valtiopetoksesta, mutta se teki Hitleristä tunnetun koko maassa. Epäonnistumisesta oppineena Hitler päätti päästä valtaan demokratian omin keinoin.

Hitlerin vapauduttua puolue perustettiin uudelleen 1925. Yleismaailmallisen talouspulan levittyä Saksaan 1930 työttömien määrä kasvoi jyrkästi ja aika oli ääriliikkeille otollista. Kansallissosialistit järjestivät juhlatilaisuuksia, joissa ihmiset saivat kokea yhtenäisyyden tunnetta ja toivoa paremmasta. Vuoden 1930 vaaleissa NSDAP kasvoi valtiopäivien suurimmaksi yksittäiseksi ryhmäksi. 1932 Hitler oli presidentti Paul von Hindenburgin vastaehdokkaana presidentinvaaleissa häviten vaalit vasta toisella kierroksella. Vaikka Hindenburg ei pitänyt

---

²⁰*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, Saksan kansallissosialistinen työväen puolue

²¹Tiedon värikäs maailma, Osa 5, s. 268

²²Historia ja me 8, s.64

²³*Sturmabteilung*, syöksijoukot

²⁴*Schutzstaffeln*, turvajoukot. Perustettiin 1923 Hitlerin turvaksi.

Hitleristä oli hänen nimitettävä tämä Saksan valtakunnankansleriksi eli pääministeriksi 1933. Nyt Hitlerillä oli valtaa ja kansansuosiota.²⁵

Ein Volk, ein Reich, ein Führer

Hitlerin päästyä kansleriksi alkoi tapahtua. Hitler julisti kaatavansa vanhan yhteiskuntajärjestelmän vanhoine puolueineen. Kaikkien olisi sopeuduttava uuteen järjestykseen. Kuukauden kuluttua Hitlerin nimityksestä Berliinin valiopäivätalo paloi ja paikalta saatiin kiinni mielenvikainen hollantilainen kommunisti. Todellisuudessa SA-miehiä oli ollut mukana syyttämässä paloa. Tämä antoi kuitenkin Hitlerille riittävästi perusteita kieltää kommunistinen ja sosiaalidemokratinen puolue sekä lakkauttaa ammattiyhdistys. Seuraavaksi oli vuorossa valtalaki, jolla Hitlerin hallitus sai diktatoriset valtuudet ja pian Hitler julisti tuhonneensa kaikki muut puolueet. Viimeinen este poistui Hindenburgin kuoltua 1934 ja Hitler saattoi nimittää itsensä myös presidentiksi. Hitleristä oli tullut diktaatori.

Sisäpolitiikassa Hitler käytti eräänlaista hajota ja hallitse menetelmää. Eri aloille perustettiin keskenään kilpailevia laitoksia, jolloin ratkaisulta joka asiassa säilyi yksin Hitlerillä. Hitler ei pitänyt hallituksen istuntoja, eikä kukaan voinut varsinaisesti neuvotella hänen kanssaan vaan kaikki joutuivat hyväksymään hänen ratkaisunsa.

Leirit kutsuvat

Kesäkuun 1933 loppuun mennessä oli kansallissosialistien tärkeimmät poliittiset vastustajat pidätetty ja suljettu vankileireille, joita SA- ja SS-miehet vartioivat. Gestapon²⁶ miehet hakivat öisin vaarallisiksi katsottuja henkilöitä viimeiselle matkalleen. Hitlerin valtaantulon jälkeen SA:ssa alkoi kuitenkin ilmetä levottomuuksia. Järjestön johtaja Ernst Röhm alkoi vastustaa Hitleriä vaatien radikaalimpaa politiikkaa. Alkuun Hitler koetti lahjoa Röhmiiä, mutta tilanne johti lopulta siihen, että 1934 Röhm ja koko SA:n johto teloitettiin Heinrich Himmlerin johtaman SS:n toimesta. Toimenpidettä perusteltiin sekä syytöksellä vallankaappaushankkeesta että Röhmien turmentuneilla elämäntavoilla. Hitler sai tällä aikaan harhakuuloja, ettei sotilaallisuus kuuluisi kansallissosialismiin.

---

²⁵Hitler eine Carriere

²⁶*Geheimene Staatspolizei*, valtion salainen poliisi

Hitlerin mielestä ihmiskunnan korkein rotu oli arjalainen, johon saksalaiset ja pohjoismaalaiset kuuluvat. Kaikki paha oli lähtöisin seemiläisestä väestöstä, juutalaisista. Antisemitismi perusteltiin biologisilla, taloudellisilla ja poliittisilla syillä. Hitlerin mukaan Saksalle koittaisivat paremmat ajat vasta kun "juutalaiskysymykseen on saatu lopullinen ratkaisu".²⁷

Juutalaisvastainen toiminta alkoi heti Hitlerin päästyä valtaan. Pian juutalaiset menettivät Saksan kansalaisuuden, mutta eivät veronmaksuvelvollisuuttaan. Useita merkittäviä taiteilijoita ja tiedemiehiä lähti maasta, kuten Albert Einstein, Thomas Mann ja Richard Tauber. Suoranainen vainoaminen alkoi 1938 erään juutalaisen murhattua Saksalaisen diplomaatin Ranskassa. "Lopullisessa ratkaisussa" joka alkoi 1941 yli kuusi miljoonaa juutalaista ehdittiin teloitaa keskitysleireillä.

Kolmas valtakunta

Hitlerin johdolla kansallissosialistit ottivat valtaansa koko yhteiskunnan. Osavaltiot lakkautettiin, ja elinkeinoelämä alistettiin puolekontrollin alaiseksi. Uudessa kolmannessa valtakunnassa²⁸ kaiken tuli olla yhdenmukaista.

Ihmisten usko Hitleriin kasvoi työttömyyden ja ulkopuolisen nöyryytyksen poistuttua. Ympäri Saksaa järjestettiin työleirejä joilla rakennettiin mm. moottoriteitä, Autobahneja. Menetettyjä alueita liitettiin takaisin Saksaan ja sotilaallinen varustautuminen aloitettiin Veraillesin sopimuksen vastaisesti. Kansallissosialistit järjestivät vuosittain mahtiponttiset puoluejuhlat joissa armeija sai esitellä uusinta kalustoaan.

Ihmiset kasvatettiin lapsesta asti kansallissosialismin ihanteiden mukaisesti. Kaikkien oli liityttävä Hitler-Jugendiin, jonka tarkoituksena oli kasvattaa lapset kansallissosialistisessa hengessä fyysisesti, moraalisesti ja älyllisesti. Sotilaallinen harjoittelu ja urheilu olivat etualalla, mutta myös rotuoppia iskostettiin nuorison mieliin. Koulutus tähtäsi näin tulevien sotilaiden kasvattamiseen.

Tuomionpäivä

Saksalaiset aloittivat toisen maailmansodan 1.9.1939 Hitlerin johdolla. Alkuun sotamenestys oli hyvä. Hitlerin terveys alkoi kuitenkin horjua 1942 eikä hän pystynyt enää täysipainoisesti

---

²⁷Historia ja me 8, s.64

²⁸Ensimmäinen valtakunta oli keskiaikainen Saksan keisarikunta ja toinen valtakunta Bismarckin yhdistämä saksan keisarikunta

arvioimaan päätöksiään. Saavutetut voitot huumasivat hänet niin, ettei hän piitaannut kenraaleidensa neuvoista. Sodan käännyttyä tappiolliseksi eräät korkeat upseerit suunnittelivat Hitlerin murhaamista rauhan saamiseksi. Epäonnistunut murhayritys tapahtui Itä-Preussissa 1944 ja sen seurauksena salaliittolaiset teloitettiin. Sodan lopussa lähes seonnut Hitler linnoittautui Berliinin valtiopäivätalon alaiseen bunkkeriin, josta hän antoi käskyjä joukoille joita ei enää ollut. Vasta kun Neuvostojoukot vyöryivät Berliiniin, Adolf Hitler teki itsemurhan. Saksa oli tuhottu.

Vertailua

Tarinoiden juoni

Josif Stalin ja Adolf Hitler olivat epäilemättä tämän vuosisadan merkittävimpiä miehiä. Molemmat lähtivät vaatimattomista oloista tavoitteenaan nousta aina vain korkeammalla kaikin mahdollisin keinoin.

Kun heille annettiin vähääkään valtaa he onnistuivat kääntämään tilanteen aina edukseen. Stalin kasvatti vähemmän merkittävästä pääsihteerin toimesta puolueen tärkeimmän viran. Hitlerin päästyä valtakunnankansleriksi hän uskalsi käyttäytyä kuin keisari ikään. Molemmilla oli kuitenkin samankaltainen este: vanha johtaja. Leninin kuoltua Stalin pyrki esittämään itsensä vanhan johtajan parhaimpana toverina. Hitler puolestaan näyttäytyi kansalle Hindenburgin lähimpänä seuraajana. Molemmat rinnastivat itsensä vanhoihin suosittuihin johtajiin ja liittivät omaansa näikin kunnian. Massojen tuen saamisessa oli eroa siinä että Hitler esiintyi ja puhui usein kansalle, mutta Stalin taas sai aikaan ihailua pysyessään etäisenä jumalhahmona.

Molemmat diktaattorit käyttivät valtansa varmistamiseen suoraa väkivaltaa ja tehokasta propagandaa. Stalinilla oli "suuri terrori" vuosina 1936-38 ja sodan jälkeen vainot jatkuivat. Hitlerkin teloitti alaisiaan tarpeen tullen. Molempien diktaattorien terrorin välineenä toimi tehokas salainen poliisi.

Molempien diktaattorien politiikassa oli vähän omaa, mutta paljon omaksuttua. Stalin omaksui tietonsa Marxilta ja Leniniltä, mutta pyrki esittämään ne omanaan, stalinilaisuutena. Hitlerillä oli omat esikuvansa joilta hän omaksui juutalaisvihan ja Suur-Saksan. Versaillesin rauhasta olivat kaikki saksalaiset katkeria, joten sekin täytyi huomioida. Nämä hän yhdisti omaksi kansallissosialismikseen. Molemmat siis pyrkivät miellyttämään kansaa ja olemaan samalla viisaita ideologeja.

Arviointia

Länsimaiset yhteiskuntatieteilijät loivat 1950-luvulla ns. totalitaristimallin selittämään Hitlerin Saksaa ja Stalinin Neuvostoliittoa. Totalisaarisessa valtiossa on yksipuoluejärjestelmä ja tämä puolue toteuttaa politiikkaansa tarvittaessa pakkokeinoin. Totalitaariseen maahan kuuluivat mm.

virallinen ideologia, yhden henkilön johtama puolue, poliisikontrolli ja valtion kontrolloima sensuuri. Totalitaarisia valtioita on ollut aina ja tässä kirjoitelmassa käsitellyt ovat hyviä nykyaikaisia esimerkkejä.

Stalin ja Hitler ovat olleet hyvin kiistanalaisia sekä eläessään, että erityisesti kuolemansa jälkeen. He olivat oman aikansa sekä neroja että hirviöitä. Mielenkiintoista heissä oli eritoten se että he elivät samaan aikaan. He olivat toistensa ideologisia vihollisia, mutta pystyivät silti olemaan keskenään samalla puolella. Ideologiaa tärkeämpää oli sittenkin oma etu ja suunnaton kunnianhimo. Molemmat heistä olivat säälimättömiä juonittelijoita ja selkäänpuukottajia, joille mikään asia ei ollut pyhää. Tehokkaitakin he olivat: molemmat saivat kansan puolelleen. Yksi seikka on joka tapauksessa varma - toista samanlaista paria ei tule.

Kronologia

Stalin

Hitler

1879 Stalin syntyi	1889 Hitler syntyi
1898 Stalin liittyy vallankumouksellisiin	
1900 -----	
1902 - 04 Stalin Siperiassa	
1905 Stalin vallankumousyrityksessä	1905 - 13 Hitler Wienissä
1910 -----	
1912 Stalin perustamassa Pravdaa	1914 Hitler sodassa
1917 Stalin vallankumouksessa	1919 Hitler liittyi puolueeseen
1920 -----	
1920 Stalin sisällissodassa	1920 Hitler perusti NSDAP:n
1922 Stalin NKP:n pääsihteeriksi	1923 Münchenin kapina, Hitler vankilaan
1929 Stalinista diktaatori	1925 Mein Kampf
1930 -----	
	1933 Hitler valtakunnankansleriksi
	1934 Hitler diktaattoriksi
1939 <i>Molotov - Ribbentrop sopimus, 2. maailmansota alkaa</i>	
1940 -----	
1941 <i>Barbarossa operaatio alkaa</i>	
	1945 Hitler teki itsemurhan
1945 <i>2. maailmansota päättyy</i>	
1950 -----	
1953 Stalin kuoli	

Lähdeluettelo

Castren-Riikonen-Suuronen, Historia ja me 8, Espoo 1990

Hitler, eine Carriere, videofilmi, Saksa 1981

Kinnunnen ym., Historia kurssi V, Porvoo 1992

Otavan suuri ensyklopedia, Osat 3 ja 8, Keuruu, 1977

Stalin, videofilmi

Tiedon värikäs maailma, Osat 5 ja 17, Espoo 1979

Tuomainen, Versailles'sta maailmanherruuteen, Jyväskylä 1988

Vihavainen ym., Venäjän ja Neuvostoliiton historia, Keuruu 1986